

De dochter van den landman : een waar verhaal

<https://hdl.handle.net/1874/355744>

DE DOCHTER VAN DEN LANDMAN.

EEN WAAR VERHAAL,

DOOR

DEN WELEERWAARDEN HEER LEGH RICHMOND.

Het is eene aangename bezigheid de werking der goddelijke genade te ontdekken en na te gaan, zoo als die zich openbaart in de gezindheid en het leven van alle ware kinderen Gods. Bijzonder opmerkelijk is het hoe dikwijls onder de arme klasse van menschen de zon der gerechtigheid in de harten schijnt, en getuigt van het beeld van CHRISTUS, door Gods Geest in dezelve ingedrukt. Bij dezulken komt de opregtheid en de eenvoudigheid van het christelijk karakter voor, vrij van die belemmeringen in hun geestelijk gemoedsbestaan en wandel, welke maar al te dikwijls dengenen, die in hooger rang leven, in den weg staan. Vele zijn de hinderpalen welke de rijkdommen, wereldsche aangelegenheden, aanzienlijke betrekkingen en de verrijfde weelde van de beschaafde maatschappij daarstel-

len voor een' godsdienstigen wandel. Gelukkig is het inderdaad (en eenige zulke gelukkige voorbeelden zijn mij bekend), wanneer de genade zoo zichtbaar medewerkt in den strijd tegen den natuurlijke hoogmoed en eigenliefde, tegen de aanlokselen tot weelde, gemak en wereldsgezindheid, dat er edelen en aanzienlijken gevonden worden, versierd met ware armoede van geest, zelfverloochening en een nederig, opregt geestelijk gemoedsbestaan.

Maar wanneer wij over het algemeen de godsdienst willen leeren kennen in haar eenvoudig en rein karakter, dan moeten wij die zoeken bij de armen dezer wereld, die rijk zijn in 't geloof. Hoe dikwijls wordt niet de hut des armen een paleis van God. Velen kunnen het met waarheid zeggen, dat zij dáár de dierbaarste lessen van geloof en hoop geleerd hebben, en dáár getuigen waren van de sterkste bewijzen van Gods wijsheid, magt en liefde.

Het karakter, hetwelk het onderwerp van dit verhaal uitmaakt, is genomen uit het werkelijk leven en bestaan van haar, met wie ik door de ontvangst van den volgende brief het eerst bekend werd.

„ EERWAARDE HEER *** Ik neem de vrijheid u te schrijven; verschoon mij dit, daar ik nimmer nog met u gesproken heb; echter hoorde ik u eenmaal, toen gij te *** predikte. Ik geloof dat gij een getrouw leeraar zijt om zondaren te vermanen den toorn Gods

te ontvlieden, welke geopenbaard zal worden tegen hen, die in de zonde leven en onbekeerd sterven.

„Het deed mij veel genoegen te hooren van uwe liefde en toegenegenheid voor den armen soldaat van S. D. militie. Zeker was het de liefde van CHRISTUS, welke u naar dien armen man heen zond; moge die liefde rijkelijk in u wonen door het geloof; moge zij u dringen, om afgedwaalde zielen op te zoeken, met de vurige begeerte, om alles voor Hem en tot zijne eer over te hebben; moge de zalving des Heiligen Geestes het Woord, door u te spreken, vergezeld doen gaan van kracht, en een diepen indruk maken op de harten uwer hoorders; mogten velen hunner die goddelijke verandering ondervinden van tot nieuwe schepselen in CHRISTUS gevormd te worden.

„Mijnheer! zijt vurig in uwe gebeden tot God, tot bekeering van zondaars. Zijne magt is groot, en wie kan dezelve weerstaan. Hij heeft beloofd het gebed, dat tot Hem in zijns Zoons naam wordt opgezonden, te verhooren. Vraag al wat gij begeert, en het zal u gegeven worden. Hoe moest dit ons geloof versterken, wanneer wij door Woord en Geest geleerd worden, wat wij bidden zullen. O, dat verblijdend gevoel der hoop, hoe beurt zij den bezwijkenden geest op, wanneer wij de dierbare beloften van God overzien; welk eene genade, als wij CHRISTUS in onze harten kennen en de kracht zijner opstanding. Door het geloof in CHRISTUS verheugen wij ons in de hoop en zien op

naar boven, in afwachting van de nadering van dien tijd, wanneer allen den Heere zullen kennen, en eene gansche natie op éénen dag zal geboren worden.

„Welk een gelukkige tijd, wanneer het Koninkrijk van CHRISTUS komen zal; dan zal zijn wil geschieden op aarde, gelijk zij geschiedt in den Hemel; dan zal de mensch dagelijks verzadigd worden met het Manna zijner liefde en den ganschen dag zich in den Heere verblijden. Welk een paradijs zal alsdan hier beneden genoten worden. Hoe wekt het mijne ziel op en verlevendigt haar om met kracht Gods wegen te volgen, opdat ik ook zelfs nu reeds, een nederig deel moge nemen in het vereeren van God en het Lam.

„Mijnheer! ik begon dezen aan u te schrijven op Zondag, verhinderd zijnde de openbare godsdienst-oefening bij te wonen. Mijne waarde en éénige zuster, als dienstmaagd wonende bij Mevrouw ***, was zoo krank, dat ik genoodzaakt was hier hare plaats te komen waarnemen en meteen haar op te passen. Thans is zij niet meer!

„Zij toonde eene begeerte om des Heeren Avondmaal te houden, en zijn dierbaar lijden en sterven te herdenken. Ik zeide haar, zoo goed ik konde, wat het inhad CHRISTUS met haar hart aan te nemen; maar daar de zwakheid des ligchaams toenam, heeft zij er niet verder over gesproken; zij was volkomen berustend en gelaten vóór zij stierf. Ik hoop dat zij een wereld van zonde en dood verlaten heeft, om eeuwig met God te zijn.

„Mijne zuster heeft verlangd dat gij hare lijkdienst wildet houden. De Leeraar onzer gemeente, werwaarts haar lijk zal vervoerd worden, kan zelf niet komen. Zij zal begraven worden te ***. Voorleden Dingsdag stierf zij, en op Vrijdag of Zaterdag (naar dit u het best zal gelegen komen) zal zij worden ter aarde besteld ten drie uren in den namiddag. Heb de goedheid mij met brenger dezes te antwoorden, of gij aan het verzoek voldoen kunt van uwe onwaardige dienstmaagd,

„ELIZABETH W****.”

Ik gevoelde mij waarlijk getroffen door den eenvoudigen, ernstigen en godvruchtigen toon, welke in dezen brief heerschte. Hij was maar zeer matig geschreven en gespeld, doch hierdoor kreeg ik eene meerdere belangstelling in de mij tot hertoe onbekende schrijfster, daar het kennelijk was, dat zij eene uitstekende godsvrucht bij enen nederigen stand paarde. Ik gevoelde mij waarlijk dankbaar bij de ontvangst van dezen brief, vooral daar zulke karakters toen schaars in deze buurt te vinden waren. Dikwijls heb ik gewenscht dat zulke briefwisselingen meer onder ons werden aangemoedigd en beoefend, daar ik meermalen hare heilzame uitwerkselen zoowel op mijzelfen als op anderen ondervonden heb, en een verkeer met godvruchtige armen, hetzij dan door brieven of in persoon, grootelijks medewerkte om mijn hart op te wekken en te bemoedigen in de vervulling mijner herderlijke bediening.

Zoodra ik den brief gelezen had, vroeg ik wie hem gebragt had. „Hij staat daar buiten aan de poort te wachten,” was het antwoord. Ik ging naar buiten om met hem te spreken en vond een eerwaardig oud man, wiens lange grijze haren en diep gefronfeld voorhoofd een meer dan gewoon belang inboezemden. Hij stond leunende met zijn' arm op het hek, en tranen besproeiden zijne waugen. Toen ik tot hem naderde, maakte hij eene diepe buiging en zeide:

„Mijnheer, ik heb u een' brief van mijne dochter gebragt, maar ben bevreesd dat gij het al te vrijpostig van ons vinden zult, dat wij zoo veel moeite van u durven vergen.”

„Gansch niet,” antwoordde ik, „het zal mij waarlijk aangenaam zijn u of de uwen van dienst te wезen.” — Ik verzocht hem binnen te komen en zeide toen: „wat is uw beroep?”

„Mijnheer! de meeste mijner dagen heb ik doorgebragt in eene geringe woning te ***, twee uren van hier, en heb eenige weinige bunders land in huur, en houd ettelijke koeijen, hetwelk, met mijn dagwerk, het middel is geweest om mijn huisgezin te onderhouden en mijne kinderen op te voeden.”

„Welke familie hebt gij?”

„Eene vrouw, thans zeer oud en hulpeloos, twee zonen en eene dochter; want mijne andere dochter en geliefd kind is nu juist heengegaan uit deze booze wereld.”

„Naar eene betere — hoop ik.”

„Dat hoop ik ook. Het arme schepseltje bewandelde zulk eenen goeden weg niet als hare zuster; maar ik vertrouw dat haars zusters omgang met haar voor haren dood een middel is geweest om hare ziel te behouden. Welk eene genade is het zulk een kind te hebben als het mijne is. Nooit dacht ik zelf met ernst over mijne ziel, tot dat mijn lief kind mij bad en vermaande om den toekomenden toorn te ontvlieden.”

„Hoe oud zijt gij?”

„Omstreeks zeventig, en mijne vrouw is ouder; beide worden wij oud en welhaast onbekwaam om te werken; maar onze dochter heeft eene goede dienst verlaten, om te huis te komen en zorg voor ons en onze kleine melkerij te dragen. En waarlijk is zij ons een dierbaar en gehoorzaam kind.”

„Was zij altijd zoo?”

„Nee, mijnheer! toen zij nog jonger was, was zij geheel voor de wereld, voor vermaken, kleeding en gezelschappen. Wij waren inderdaad allen diep onkundig, en dachten dat, als wij maar zorgden voor hetgeen dit leven betrof en niemand te kort deden, wij ten laatste ook wel in den hemel komen zouden. Mijne dochters waren even zorgeloos als wij zelve, vreemdelingen in de wegen van God en van het Woord zijner genade; maar de oudste ging uit dienen, en eenige jaren daarna hoorde zij eene predikatie te ***, van een leeraar die naar de koloniën ging, en van

dien tijd af scheen zij een geheel ander mensch geworden te zijn. Zij begon den Bijbel te lezen, werd zeer matig en bedaard. De eerste keer dat zij daarna te huis kwam om ons te zien, bragt zij ons een guinea (of goudstuk), dat zij gespaard had van haar loon, en zeide dat, daar wij oud werden, zij nu wist dat wij hulp zouden noodig hebben, er bijvoegende, dat zij niet gelijk te voren het wilde uitgeven voor mooie kleederen, alleenlijk om aan hoogmoed en ijdelheid voedsel te geven. Zij zeide dat zij zich liever dankbaar betoonen wilde jegens hare waarde ouders, omdat CHRISTUS haar zulk eene genade bewezen had.

„ Wij waren zeer verwonderd haar zoo te hooren spreken, en smaakten groot genoeg in haar bijzijn; want haar gemoedsbestaan was zoo nederig en zacht; zij scheen zoo begeerig om ons goed te doen, zoo wel naar het ligchaam als naar de ziel, en was zoo onderscheiden van hetgeen zij vroeger geweest was, dat, hoe zorgeloos en onkundig wij ook waren, wij thans begonnen in te zien, dat er in de godsdienst iets wezenlijks bestaan moest; anders was het onmogelijk dat iemand in zoo weinig tijds zoodanig veranderen kan.

„ Hare jongere zuster, arme bloed! die was toen gewoon te lagchen en met haar te spotten, zeggende dat haar hoofd op hol was door deze nieuwigheden. Neen, zuster! antwoordde zij, niet mijn hoofd, maar mijn hart, hoop ik, is bekeerd van de liefde der

zonde tot de liefde van God; eenmaal hoop ik dat gij zien zult, zoo als ik nu inzie, het gevaar en de ijdelheid van uw tegenwoordig bestaan. Dan antwoordde hare zuster: ik begeer uw preken niet; ik ben niet erger dan anderen, en daarmee ben ik te vreden. Wel, zeide de zuster, indien gij naar mij niet hooren wilt, kunt gij mij echter niet beletten voor u te bidden, hetwelk ik van ganscher harte doe.

„En nu, Mijnheer! vertrouw ik dat deze bede verhoord is; want, toen hare zuster krank was geworden, ging ELISABETH naar Mevrouw ***, om haars zusters plaats te vervullen en haar op te passen, en sprak veel met haar over de belangen harer ziel, en de arme meid werd diep getroffen en bedroefd over hare zonden, en zoo dankbaar over haars zusters minzaam gedrag, dat het haar veel hoop voor haar gaf. Toen mijne vrouw en ik haar in hare ziekte bezochten, verhaalde zij ons hoe diep bedroefd en beschaamd zij was over haar vorig zondig leven; maar tevens dat zij door genade de hoop koesterde dat haar zusters Zaligmaker ook de hare was; want nu zag zij hare schuld en hare zonden in, gevoelde hare eigene hulpeeloosheid, en wenschte niets anders dan zich aan CHRISTUS te mogen overgeven, als haar eenige hoop en heil. En nu, Mijnheer! is zij niet meer, en ik hoop en vertrouw dat haars zusters gebeden voor hare bekeering tot God verhoord zijn: de Heere schenke dit insgelijks aan hare bedroefde ouders!”

Dit gesprek verspreidde een aangenaam licht over den brief, dien ik zoo even ontvangen had, en maakte mij begeerig om te voldoen aan het verzoek en met de schrijfster bekend te worden. Ik beloofde den goeden landman op het bepaalde uur te komen, en, met mij nog wat gesproken hebbende over zijne eigene zielsgesteldheid onder deze beproeving, vertrok hij. Hij was een eerwaardig grijsaard, wiens gerimpeld gelaat, witte haren, weenende oogen, gebogen rug en zwakke gang de kenmerken droegen van een ouden pelgrim. Terwijl hij daar langzaam hentrantad, leunende op ziju' wandelstok, welke reeds vele jaren zijn medgezel scheen geweest te zijn, kwamen er vele gedachten in mij op, die ik nog met genoeg en aandoening herdenk.

Ten bepaalden tijde kwam ik aan de kerk, en, na een weinig toevens, werd ik geroepen om aan de poort van het kerkhof de lijkstaatsie te ontmoeten. De bejaarde ouders, de oudste broeder en de zuster met eenige andere nabestaanden maakten eene aandoenlijke groep uit. Ik werd getroffen over het nederig, godvruchtig en minzaam voorkomen van haar, van wie ik den brief ontvangen had. Haar gelaat droeg zonder eenige gemaaktheid het kenmerk van ernst en blijmoedigheid, gepaard met een' gloed van godsvrucht.

Onder de lijkdienst had er eene omstandigheid plaats, welke ik noodig acht hier te melden.

Een man uit het dorp, te voren van een zorgeloos

en zelfs ongebonden gedrag, kwam in de kerk enkel uit nieuwsgierigheid, en met geen ander doel dan om aanschouwer van de plegtigheid te zijn; hij ging ook mede naar het graf, en gedurende de gebeden, voor dat gedeelte van de lijkdienst bepaald, ondervond hij in zijn gemoed eene sterke en ernstige overtuiging van zijne zonden en het gevaar zijner ziel. Het was een blijvende indruk, welke trapswijze toenam en eene geheele verandering bij hem te weeg bracht, waarvan ik vele bewijzen zien mogt; dikwijls herinnerde hij zich die lijkdienst en eenige daarin voorkomende plaatsen, als het kennelijk werktuig, hetwelk hem door de genade gebragt had tot de kennis der waarheid. Alzoo was die dag een gedenkdag. En zij het een gedenkdag voor hen, die gaarne iets hooren willen uit de „korte, doch eenvoudige jaarboeken der armen.”

Was er in dit alles niet een kennelijke zamenloop van omstandigheden op te merken, welke daar als toevallig aan hetzelfde graf en op dien dag, den ernstige en den zorgelooze te zamen bragt? Hoeveel missen zij niet, die geen acht geven op de leidingen van Gods voorzienigheid als schakels in de keten zijner eeuwigte voornemens van verlossing en genade. Terwijl de ongeloofige schimpt, laat ons aanbidden.

Na de verrigte dienst had ik een kort gesprek met het goede oude paar en hunne dochter. Hun voorkomen was hoogst belangwekkend. Ik beloofde hen spoedig te bezoeken, en keerde toen terug naar huis,

met genoeg de omstandigheden overpeinzende, welke bij deze begrafenis hadden plaats gehad. Ik dankte den God der armen, en bad Hem dat de armen rijk in het geloof en de rijken arm van geest worden mogten.

De herinnering aan ons vroeger verkeer met afgestorvene vrienden kan dikwijls ons gemoed vervullen met eenen plegtigen ernst, welke nog vermeerderd wordt wanneer zij leefden voor en stierven in den Heer. De herinnering aan vroegere gebeurtenissen en gesprekken met hen, welke wij vertrouwen mogen dat nu eene ongestoorde zaligheid in eene betere wereld genieten, vervullen het hart met stillen weemoed, maar verlevendigen ook de ziel met de zalige voorsmaak van dien dag, wanneer de heerlijkheid des Heeren zal geopenbaard worden in de bijeenvergadering van al zijne kinderen om nimmermeer te scheiden. Weinig zal het dan te beduiden hebben of zij op aarde rijk of arm waren. Het belangrijkste toch is dat zij nu Gode tot koningen en priesters zijn. Onder het getal van de nu van hier verhuisde geloovigen, met welke ik eens zoo gaarne omging en sprak over de genade en de heerlijkheid van Gods koninkrijk, tel ik ook nu de dochter van dezen landman.

Weinige dagen na de begrafenis ging ik de familie bezoeken in hun eigen verblijf. Het grootste gedeelte van den weg liep door afgezonderde naauwe lanen, aangenaam overschaduw'd door noten- en andere boomen, welke den reiziger voor de zon beschutten, en vele

belangrijke voorwerpen ter bewondering, in bloemen, heestergewassen en boomen aanboden, die op de hoogte aan beide zijden van den weg groeiden. Vele zonderlinge gedaanten van rotsen, waaruit nu en dan kleine stroompjes vloeiden, wisselden zich af in dit afgezonderd tooneel, en bragten eenen aangename indruk te weeg. Hier en daar had men een verder uitzigt door openingen in de zijden van den weg; hooge heuvels lieten zich bij tusshenpoozen zien met seinpalen, gedenkzuilen en vuurbaken op derzelver toppen; ook rijke kooruakkers werden zichtbaar door eenige dier openingen, en, eenen hooger en heuvel beklommen hebbende, zag ik de zee en de schepen op onderscheiden afstanden. Eene sombere eenzaamheid echter wekte mij op en noodigde mij tot nadenken.

Hoe veel missen zij niet, wien ernstige overpeinzingen over de wonderen en schoonheden der natuur vreemd zijn. Hoe heerlijk schijnt de scheppende Godheid in al hare werken. Geen boom, blad, bloem, vogel of insekt, of luide roept het alles uit:

Mij ook schiep God!

Het dorp naderende, waar de oude landman woonde, zag ik hem op eene kleine weide, drijvende zijne koeijen voor zich heen naar eene loots, bij zijne woning gelegen. Ik naderde hem tot zeer nabij, zonder dat hij mij opmerkte, omdat hij slecht van gezigt was. Op mijn roepen zag hij verwonderd op

bij het hooren van mijne stem, en heette mij met een vreugdevol hart welkom, zeggende: „God zegene u, Mijnheer! Ik ben zeer blijde dat gij gekomen zijt; dagelijks hebben wij deze gansche week naar u uitgezien.” Nu ging de deur open, en de dochter kwam naar buiten, gevolgd door hare oude en zwakke moeder. Het zien van mij bragt haar natuurlijk het graf voor den geest, waarbij wij elkander te voren ontmoet hadden; droefheid vereenigde zich met de blijdschap, waarmede ik door deze waardige hutbewoners werd ontvangen. Ik steeg af en werd naar het huis geleid door eenen kleinen, netten tuin, van welken een gedeelte beschadwd was door twee groote, zich wijd uitbreidende olmen. Zindelijkheid en orde waren duidelijk op te merken zoo buiten als binnen; men hoorde geene verschooningvragen wegens armoede, noch was er verlegenheid over mijne onverwachte komst, of wegens eenige wanorde in de schikking van het geringe huisraad; want alles droeg het kenmerk van reinheid en netheid. Twee oude eikenhouten armstoelen stonden aan weerszijde van den haard; op dezelve waren de oude lieden gewoon, na volbragten dagelijkschen arbeid, uit te rusten. Dit, dacht ik bij mij zelven, is een geschikt verblijf voor godsvrucht, vrede en vergenoegdheid. O! mogt ik bij dit bezoek eene nieuwe les ontvangen tot vordering in elke dezer deugden.

„Mijnheer!” zeide de dochter, „wij zijn niet waardig

dat gij onder ons dak zoudt inkomen, en wij zijn er zeer gevoelig over dat gij zoo ver hebt willen komen, om ons te bezoeken."

"Mijn Meester," antwoordde ik, "deed eene veel grootere reis, om ons arme zondaren te bezoeken. Hij verliet den schoot zijns Vaders, legde zijne heerlijkheid af, en kwam op deze wereld om een bezoek van genade en liefde af te leggen; en behooren wij dan niet, indien wij belijden Hem te willen navolgen, elkanders zwakheden te dragen en rond te gaan gelijk Hij deed, goed doende?" — Nu kwam de oude man binnen en vereenigde zich met zijne vrouw en dochter om mij hartelijk te verwelkomen. Ons gesprek kwam al ras op het verlies, dat hun onlangs getroffen had; het godvruchtig en teeder gemoedsbestaan van de dochter bleek vooral uit hetgeen zij tot hare ouders en in het bijzonder tot mij sprak. Thans had ik betere gelegenheid haar gezond verstand en de aangename wijze op te merken, waarop zij hare toewijding aan God en hare liefde tot CHRISTUS uitdrukte voor de groote genade, met welke Hij haar begunstigd had. Gedurende haar verblijf in onderscheidene aanzienlijke familien, waar zij gediend had, had zij een zeer fatsoenlijk voorkomen verkregen; ware godsvrucht had haar echter nederig en bescheiden gemaakt in wandel en gesprekken. Zij kwam mij voor bezorgd te zijn, hoe zij van mijn bezoek het beste gebruik zoude maken, zoo voor zich zelve als voor hare ouders, en echter was er

niets in haar gedrag dat eenigen schijn had van onbescheidenheid, vrijpostigheid, zelfvertrouwen of waanwijsheid; zij vereenigde christelijke beradenheid en bezorgdheid met vrouwelijke zedigheid en kinderlijke gehoorzaamheid. Het was onmogelijk in haar gezelschap te zijn, zonder op te merken hoe haar voorkomen en hare gesprekken tot sieraad verstrekten van de beginselen, welke zij beleed. Spoedig merkte ik op hoe zij er op gezet was, en hoe ver zij er werkelijk reeds in geslaagd was, om hare ouders tot de kennis en de erkenning der waarheid te brengen; dit was inderdaad een beminnelijke trek in deze jeugdige Christin.

Indien het God behaagt, naar de vrije beschikking zijner barmhartigheid, een kind door zijne genade te roepen, terwijl de ouders nog in onkunde en zonden zijn gebleven, hoe groot is dan niet de verpligting van zulk een kind om al het mogelijke aan te wenden tot bekeering van hen, aan wie het zoo veel verpligt is. Gelukkig, wanneer alzoo de banden der natuur door die der genade geheiligd worden.

Blijkbaar was het dat de ouders hare dochter beschouwden, en ook alzoo van haar spraken als hunne leermeesteres in goddelijke dingen; terwijl zij te gelijker tijd van haar alle mogelijke bewijzen van kinderlijke onderwerping en gehoorzaamheid ontvingen. Hiervan getuigden hare gedurige pogingen om hun van dienst te zijn, en met al haar vermogen hen te helpen in de dagelijksche bezigheden van het huisgezin.

De godsvrucht van deze jeugdige christin was van eenen hoog geestelijken aard en van geen gewonen stempel; hare inzigten in het goddelijk plan om zondaren zalig te maken, waren helder en naar de Schrift. Veel sprak zij over de vreugde en de droefheid, welke zij in den loop van haren godsdienstigen wandel ondervonden had; maar zij was ten volle overtuigd dat de ware godsvrucht niet bestaat in tijdelijke gemoedsaandoeningen. Zij geloofde, dat de ware kennis van God voornamelijk daarin bestaat, dat men door het geloof in CHRISTUS er naar streeft om, gelijk Hij, door de liefde te leven. Zij wist dat de liefde Gods voor den zondaar en het pad van plicht, hem voorgeschreven, beide onveranderlijk zijn. Door eene geloovige afhankelijkheid van de eene, en eenen opregten wandel op het andere zocht en vond zij den vrede Gods, die alle verstand te boven gaat; want alzoo geeft Hij rust aan degenen, die Hem liefhebben.

Weinige boeken, behalven haren Bijbel, had zij gelezen, maar die weinigen waren voortreffelijk in hunne soort; en zij sprak over hun inhoud als iemand die de waarde er van kende. Hare bibliotheek bestond, behalve uit een' Bijbel en gebedenboek, uit eenige godsdienstige boeken en traktaatjes. Ik merkte op dat zij er bleek en zwak uitzag, hetwelk ik daarna bevond een voor-teeken van eene aanstaande toring te zijn, en het kwam toen reeds bij mij op, dat zij niet lang meer leven zou.

Spoedig ging de tijd om in dit belangrijk huisgezin, en na eenige eenvoudige en gezonde ververschingen gebruikt en ettelijke uren met hen doorgebracht te hebben, werd het tijd mij huiswaarts te begeven.

„Ik dank u, mijnheer!” sprak de dochter, „voor uwe christelijke liefdadigheid voor mij en voor de mijnen. Ik vertrouw dat de goddelijke zegen uw bezoek vergezeld heeft, en hoop die in mijzelve te hebben mogen ondervinden. Mijne waarde ouders, ben ik verzekerd, zullen er aan gedachtig blijven, en ik in het bijzonder verheug mij over de gelegenheid van zulk een waardig vriend onder dit dak te zien. Mijn Zaligmaker is meer dan goed voor mij geweest dat Hij mij als een brand uit het vuur heeft gerukt, en mij den weg des levens en des vredes heeft bekend gemaakt; en ik hoop dat het ook de begeerte van mijn hart is om tot zijne eer te leven, en mijn vurig verlangen, dat ik deze mijne geliefde betrekkingen insgelijks in het genot mag zien van de kracht en de vertroosting van de godsdienst.

„Het blijkt alreeds,” zeide ik, „dat in dit geval de belofte vervuld is: „het zal geschieden dat het zelfs ten tijde des avonds nog licht zal zijn.”” „Dat geloof ik,” sprak zij, „en prijs God voor deze zalige hoop.”

„Dank Hem ook dat gij het gezegend werktuig hebt mogen zijn om hen tot het licht te brengen.” — „Dat doe ik, mijnheer, wanneer ik echter denk aan mijne

eigene onwaardigheid en ongenoegzaamheid, dan verheug ik mij met beven."

"Mijnheer," zeide de goede oude man, "ik ben verzekerd dat de Heer u deze liefdedaad beloonen zal. Bid voor ons, dat, zondaars als wij geweest zijn, en ofschoon oud, Hij zich over ons ter elfder ure nog wille ontfermen. De goede BETSY beijvert zich voor ons, zoowel naar het ligchaam als naar de ziel; hard werkt zij den ganschen dag, om ons moeite te besparen, en ik vrees dat hare krachten te kort zullen schieten, om al wat zij doet te kunnen volhouden, en daarenboven spreekt zij nog met ons, en bidt voor ons dat wij mogen behouden worden van den toekomenden toorn. Inderdaad, mijnheer! zij is voor ons een zeldzaam kind.

"Vrede zij u en al de uwen!" — "Amen!" en "dank zij u, waarde heer!" werd uit uit allermond gehoord. Aldus scheidden wij voor die keer. Mijne overdenkingen in het terugkeeren waren aangenaam, en zoo ik hoop ook nuttig. Onderscheiden bezoeken deed ik vervolgens nog in deze vreedzame hut, en altijd vond ik eene steeds vermeerderde reden om God te danken voor het aangenaam verkeer, dat ik aldaar genoot.

Spoedig merkte ik op, dat de gezondheid van de dochter van den landman met rasselende schreden achteruit ging. Eene ondermijvende kwaal, het werktuig in 's Heeren hand, waardoor zoovele duizenden jaarlijks worden weggerukt, had haar gestel reeds zeer

aangetast; het holle oog, de onophoudelijke hoest en de maar al te dikwijls bedriegelijke blos op haar ge-
laat, alles voorspelde eenen naderenden dood.

Welk een uitgebreid veld voor nuttige doch aandoen-
lijke werkzaamheden opent zich niet voor den leeraar
des Woords en den christenvriend, door de zoo dik-
wijls voorkomende gevallen van langzaam toenemende
ziekten. Hoevele zulke kostelijke gelegenheden gaan
er niet dagelijks verloren, waar de Voorzienigheid
op zulk eene merkbare wijze een' weg schijnt te ope-
nen, om tijd en gelegenheid te geven voor godvrucht-
tig onderwijs. Van hoevelen kan het, helaas! gezegd
worden: den weg des vredes hebben zij niet gekend;
want nooit naderde er een vriend die hen vermaande
om den toekomenden toorn te ontvlieden.

Maar de dochter van dezen landman was gelukkig
bekend geworden met hetgeen tot haren eeuwigen vrede
behoorde, eer nog hare tegenwoordige kwaal diepe
wortelen in haar gestel geschoten had. Mijne bezoeken
bij haar strekten veeleer om zelf onderwijs te ont-
vangen, dan om het mede te deelen; haar hart was
vervuld met de goddelijke waarheden, en hare ge-
sprekken inderdaad stichtelijk. De herinnering daar-
aan zal niet ophouden een dankbaar gevoel in mij
levendig te houden.

Op zekeren dag ontving ik een kort briefje van den
volgenden inhoud:

„WAARDE HEER! — Zeer aangenaam zoude het mij zijn, indien gij het schikken kondt om eene arme, onwaardige zondares te komen bezoeken; mijn uurglas is bijna uitgelopen, maar ik vertrouw dat ik een inzien heb in de dierbaarheid van CHRISTUS voor mijne ziel. Uwe gesprekken met mij zijn mij dikwijls tot zegen geweest, en ik gevoel de behoefte daaraan nu meer dan immer. Mijne ouders groeten u.

Uwe gehoorzame en onwaardige dienaressse,
E. W.”

Dienzelfden namiddag voldeed ik aan deze noodiging. Bij mijne aankomst opende de moeder mij de deur. Tranen liepen langs hare wangen, terwijl zij zwijgend het hoofd schudde; haar hart was vol. Zij wilde spreken, maar konde niet. Ik nam haar bij de hand en zeide:

„Alles is goed, zoo als de Heer van alle wijsheid en barmhartigheid het bestuurt.”

„O, mijn BETSY, mijn waarde dochter is zoo krank, mijnheer! Wat zal ik zonder haar beginnen! Ik had gedacht dat ik vóór haar zoude heengaan; maar....” — „Maar de Heer vindt goed dat vóór dat gij sterft, gij uw kind veilig te huis in heerlijkheid zien zoudt. Is hierin geene barmhartigheid op te merken?”

„O waarde heer! ik ben oud en zwak, en zij is mij zulk een geliefd kind, de staf en steun van eene arme oude als ik ben.”

Terwijl ik verder ging, zag ik ELIZABETH bij den haard zitten in eenen armstoel, door kussens ondersteund, met al de merkteekenen van een toenemend verval en naderenden dood. Een vriendelijke lach van kalme tevredenheid helderde haar bleek gelaat op, terwijl zij zeide: „dit is nu waarlijk zeer vriendelijk, mijnheer! dat gij zoo spoedig, nadat ik om u gezonden had, gekomen zijt. Gij vindt mij dagelijks verminderende, en ik gevoel dat ik hier niet lang meer wezen zal. Mijn vleesch en mijn hart bezwijkt; doch God is de sterkte van mijn hart en mijn deel in eeuwigheid.”

Tusschenbeide werd het gesprek afgebroken door haar hoesten en kortademigheid. De toon van hare stem was helder, hoewel zwak; zij was stil en in zich zelve gekeerd; en haar oog, schoon minder helder dan te voren, werd echter levendiger, terwijl zij sprak. Dikwijls had ik de verhevene taal bewonderd, waarin zij hare denkbeelden uitte, en de schriftuurlijke wijze, waarop zij hare gedachten mededeelde. Zij had een goed natuurlijk oordeel, en de genade had, gelijk het gewoonlijk gaat, hetzelfde zeer opgescherpt. Bij deze gelegenheid kon ik niet nalaten op te merken, dat zij hierin bijzonder begunstigd werd; de gansche kracht der genade en van natuurlijk verkregen talenten scheen nu als in volle werking te zijn. Mijne plaats tusschen de dochter en de moeder genomen hebbende (terwijl deze haar angstig oog ge-

durig op haar dierbaar kind gevestigd hield) zeide ik tot ELIZABETH:

„Ik hoop dat gij de kracht der goddelijke tegenwoordigheid gevoelt, en u zelve geheel en al op Hem verlaten kunt, die steeds met u was en u bewaarde overal waar gij henen gingt, en die u ook in de gewesten van eeuwige vreugde voeren zal, waar de vromen in onsterfelijkheid heerschen zullen.”

„Ik vertrouwd, Mijnheer! dat ik dat kan. Onlangs was mijn gemoedsbestaan eenigzins duister; doch ik geloof dat dit gedeeltelijk toe te schrijven was aan groote zwakheid en lichaamslijden, en ook gedeeltelijk aan den nijd en den wrok van mijnen geestelijken vijand, die mij wil opdringen dat CHRISTUS mij niet lief heeft, en dat ik mij zelve hierin misleid heb.”

„En luistert gij dan naar zijne ingevingen. Kunt gij nog eenigzins twijfelen, na zoo vele te voren ontvangene en nu nog genietende genade?”

„Nee, mijnheer! doorgaans voel ik mij bekwaam gemaakt om een helder inzien in Zijne liefde te hebben. Bij al mijne vorige zonden zoude ik toch niet gaarne nog deze voegen, dat ik de openbaring zijner goedheid aan mijne ziel zoude loochenen: tot Zijnen lof en heerlijkheid wil ik ze erkennen.”

„Welk inzicht hebt gij thans in den staat, waarin gij u bevondt, eer Hij u door zijne genade riep?”

„Ik was een hoogmoedig en gedachteloos meisje, zeer gesteld op mooie kleederen en opschik; ik had

de wereld lief en hetgøen in de wereld is. Ik was in dienst bij wereldsche menschen en had nooit het geluk van te dienen in een gezin, waar de godsvrucht op prijs werd gesteld, of eenige bezorgdheid plaats vond bij den meester of de vrouw voor het eeuwig welzijn hunner bedienden."

" Eenmaal ging ik des zondags ter kerk, meer om te zien en gezien te worden, dan om te bidden en Gods woord te hooren. Ik dacht dat het wèl genoeg met mij stond, om behouden te worden, en verachtte en bespote dikwijls godsdienstige menschen; ik bevond mij in eene diepe duisternis, en wist niets van den weg der zaligheid. Ik had nooit en had geen gevoel van het vreesselijk gevaar van niet te bidden. Zeer was ik gezet op eene goede getuigenis als dienstmaagd, en was buitengewoon in mijn schik als ik geprezen werd. Ik was tamelijk zedig en bescheiden in mijn gedrag uit vleeschelijke en wereldsche inzigten; maar was eene vreemdeling van God en CHRISTUS. Ik verwaarloosde mijne ziel, en, indien ik in zulk eene toestand gestorven ware, dan had de hel voorzeker en regtvaardig mijn lot geweest."

" Hoe lang is het geleden dat gij die leerrede hoordet, welke gij meent dat door des Heeren zegen het middel tot uwe bekeering geweest is?"

" Omtrent vijf jaren."

" Hoe had dit plaats?"

„Men verhaalde mij dat een zeker predikant, die als scheepskapellaan naar een ver gelegen land ging, en thans door tegenwinden opgehouden werd, te *** zoude prediken. Velen raadden mij aan niet te gaan, vreezende dat hij mijn hoofd op hol zoude brengen, daar men zeide dat hij vreemde denkbeelden koesterde; nieuwsgierigheid echter en de gelegenheid om met een nieuw kleet, waarop ik zeer trotsch was, te pronken, deed mij aan mijne mevrouw verlof vragen om te gaan. Inderdaad, mijnheer! was mijn doel enkel ijdelheid en nieuwsgierigheid, en echter behaagde het den Heer, om het te doen strekken tot Zijne verheerlijking.

„Ik ging alzoo ter kerk en zag een groot aantal menschen bijeenvergaderd. Dikwijls denk ik nog aan al de tegen elkander strijdende gemoedsgesteldheden van mijn hart gedurende de dienst. Een' tijd lang was ik geheel onopmerkzaam onder de godsdienstoefening; ik keek overal rond, alleenlijk bezorgd hoe ik de oogen op mij zou trekken. Mijne kleeding, maar al te veel gelijk aan die van vrolijke ijdele lichtzinnige dienstmaagden, was ver boven mijnen stand en zeer onderscheiden van hetgeen eene nederige zondares past, welke een zedelijk gevoel heeft van geschiktheid en bescheidenheid. De gesteldheid van mijn hart bleek maar al te zeer aan de dwaze opschik van mijne kleeding.

„Eindelijk gaf de leeraar de tekst op: Weest met

ootmoedigheid bekleed. Hij maakte eene vergelijking tusschen de kleeding des ligchaams en der ziel. In den aanvang van zijne reden begon ik mij beschaamd te gevoelen over mijne gehechtheid aan fraaije kleederen en opschik; maar, toen hij het kleed des heils beschreef, met hetwelk de christen bekleed is, onderzocht ik eenen krachtigen indruk over de naaktheid mijner ziel. Ik merkte op dat ik noèh de nederigheid bezat, welke in den tekst vermeld wordt, noch eenig aandeel had aan het karakter van een' waar christen. Ik zag op mijn wereldsch gewaad en werd schaamrood over mijnen hoogmoed. Ik zag den prediker aan, en hij scheen mij toe als een engel van den hemel gezonden om mijne oogen te openen. Ik zag de vergadering aan om te zien of er ook iemand was, die gevoelde, wat ik gevoelde; ik zag op mijn hart, en het was vervuld met zonden. Ik beefde, terwijl hij sprak, en echter gevoelde ik mij als getrokken door door de woorden, welke hij sprak. Hij opende de schatten der goddelijke genade in het behouden van den zondaar. Ik stond als verslagen over het nietige, waarmede ik mijnen levenstijd had doorgebracht. Hij beschreef het zachtmoedig, stil en nederig voorbeeld van CHRISTUS, en ik gevoelde mij trotsch, hoogmoedig, ijdel en vol van eigenliefde. Hij stelde CHRISTUS voor als de Wijsheid; ik gevoelde mijne onkunde. Hij stelde Hem voor als Regtvaardigheid; ik gevoelde mij overtuigd van mijne diepe schuld. Hij bewees Hem te

zijn Heiligmaking; ik zag mijne diepe bedorvenheid in. Hij stelde Hem voor als Verlosser, ik gevoelde mij eene slavin van de zonde en eene gevangene van den satan. Hij besloot met eene gemoedelijke aanspraak aan zondaren, in welke hij hen vermaande te vlieden van den toekomenden toorn, alle uitwendige versiersels af te leggen, JEZUS CHRISTUS aan te doen en met ware nederigheid bekleed te zijn.

„Van die ure af heb ik nooit het belang mijner ziel uit het oog verloren en het gevaarlijke van een' staat van zonde. Inwendig dankte ik God voor deze ernstige leerrede, hoezeer mijn gemoed zich in merkbare verwarring bevond.

„De leeraar had het heerschend zwak van mijn hart getroffen, namelijk hoogmoed in kleeding en opschik. En door de goddelijke genade is dit het middel geweest tot het ontwaken van mijn gemoed. Hoe gelukkig zoude het zijn, mijnheer! als er velen zoo als ik werden afgekeerd van de zucht voor uiterlijke sieraden en het aantrekken van kostelijke kleederen, tot het zoeken van datgeen, dat niet verderft, namelijk het versiersel van een' zachtmoedigen en stillen geest, welke kostelijk is voor God.

„Het meerderdeel der vergadering, ongewoon aan zulk eene getrouwe en schriftmatige prediking was misnoegd, en klaagde over de strengheid van den prediker; terwijl er eenige weinigen daarna gevonden werden, welke, gelijk ik, diep bewogen waren, en

ernstig wenschten hem andermaal te hooren; maar hij predikte daar niet meer.

„Van dien tijd af werd ik geleid door gebeden, lezen en overdenkingen een diep inzien te krijgen in mijnen verloren staat als zondares en in de grootheid van de goddelijke genade door JEZUS CHRISTUS, in het opwekken van zondig stof en asch tot het deelgenootschap aan de heerlijke zaligheid in den hemel. Welk een' Zaligmaker heb ik gevonden! Hij is veel meer voor mij dan ik bidden of wenschen konde; in zijne volheid heb ik gevonden alles, wat mijne nooddrift behoefde; aan zijnen boezem heb ik eene rustplaats gevonden voor alle zonden en smarten; in zijn Woord heb ik sterkte gevonden tegen twijfelzucht en ongelooft.”

„Waart gij niet spoedig overtuigd,” vroegde ik, „dat uwe zaligheid enkel en alleen eene daad van genade aan de zijde Gods moest zijn, geheel onafhankelijk van uwe voorafgaande werken en verdiensten?”

„Wat waren toch, waarde Heer! mijne werken vóór dat ik die leerrede hoorde, anders dan boos, vleesche-lijk, zelfzuchtig en goddeloos? De gedachten mijns harten waren van der jeugd af aan enkel boosheid, en dat zonder ophouden. En wat waren mijne verdiensten anders, dan die van eene diep gevallen, ontaarde, zorgelooze ziel, welke noch eerbied voor de wet noch voor het Evangelie had. Ja, mijnheer! terstond zag ik in, dat, indien ik immer zoude behouden worden, het dan moest zijn door de vrije genade van

God, en dat al de dank en de eer van dit werk, van het begin tot het einde toe, Hem toekwam."

"Welk eene verandering merkte gij bij u zelve op ten opzichte van de wereld?"

"Zij scheen mij toe enkel ijdelheid en kwelling des geestes. Voor den vrede mijns gemoeds vond ik het noodzakelijk haar te verlaten en mij van haar af te zonderen. Ik zette mij tot bidden; en menig gelukkig uur van stille blijdschap genoot ik in gemeenschaps-oefening met God. Dikwijls weende ik over mijne zonden, en somtijds ondervond ik door ongeloof, vrees en verzoeking een' zwaren strijd om niet weder te keeren op mijnen vorigen weg, en vele waren de moeilijkheden, waartegen ik te worstelen had. Maar Hij, die mij had liefgehad met eene eeuwige liefde, trok mij tot zich door zijne groote barmhartigheid, en leerde mij den weg des vredes kennen; trapsgewijze versterkte Hij mij in mijn voornemen om een nieuw leven te leiden, en leerde mij dat ik buiten Hem niets konde doen, doch in zijne sterkte alles vermogt."

"Heeft deze verandering van uwe beginselen u niet vele moeilijkheden doen ondervinden?"

"Ja wel, mijnheer! bijna elken dag van mijn leven. Sommigen bespotten mij, anderen scholden mij; door vijanden versmaad, door vrienden beklaagd, noemde men mij eene geveinsde vrome, bedriegster en vele andere namen meer, om mij voor de wereld hatelijk te maken; maar de smaadheid des kruises achtte ik eer

te zijn. Ik vergaf en bad voor mijne vervolgers, en herinnerde mij hoe ik zelve nog onlangs even zoo gedaan had omtrent anderen. Ik dacht er aan hoe ook CHRIS-TUS zulk een tegenspreken van zondaren verdragen had; en, daar de discipel niet meer is dan zijn Meester, was ik blijde Hem eenigmate in lijden gelijk te zijn."

"Gevoeldet gij toen reeds een levendige belangstelling in uwe huisgenooten?"

"Ja, zeker, dat deed ik; nooit waren zij uit mijne gedachten. Gedurig bad ik voor hen, en voelde eene levendige begeerte om hun nuttig te zijn; bijzonder gevoelde ik dit voor mijne ouders, daar zij al vast in jaren toenamen en zeer onkundig in de godsdienst waren."

"Ach!" viel hare moeder haar snikkende in de reden, "ja, onkundig, duister, zondig en ellendig waren wij, tot dat deze waarde BETSY, dit geliefde kind, hare arme ouders met JEZUS CHRISTUS bekend maakte."

"Neen, waarde moeder! zeg veeleer dat JEZUS CHRISTUS uwe dochter tot u bragt, om u te zeggen wat Hij voor hare ziel gedaan had, en, gelijk ik hoop, ook voor u doen zal."

Op dit oogenblik trad de landman zelf binnen, twee emmers melk aan een juk dragende. Hij had eenige minuten achter de deur gestaan en de laatste woorden van vrouw en dochter verstaan.

"Zegen en barmhartigheid zij over haar," zeide hij.

„Het is zeer waar dat zij eene goede dienst verlaten heeft om bij ons te komen wonen, om ons behulpzaam te zijn voor ziel en ligchaam. Vindt gij niet, mijnheer, dat zij er slecht uitziet? ik vrees dat wij haar niet lang meer bij ons zullen hebben.”

„Laat dat den Heere over,” sprak BETSY. „Al onze tijden zijn in zijne hand, en gelukkig dat dit zoo is. Ik ben bereid henen te gaan. Zijt gij niet gereed, mijn vader! mij in de handen van Hem over te geven, die haar u eerst geschonken heeft?”

„Vraag mij alles, wat gij wilt, uitgezonderd dit,” antwoordde de vader weenende.

„Ik weet,” zeide zij, „dat het uw wensch is mij gelukkig te zien.”

„Dat wensch ik, ja, dat wensch ik,” antwoordde hij. „De Heer doe met u en met ons gelijk het Hem behagen zal.”

Toen vroeg ik haar, waarop haar troost voornamelijk gegrond was, bij het vooruitzicht van eenen naderenden dood.

„Geheel en alleen op CHRISTUS. Wanneer ik op mijzelf zie, dan zijn er zoovele zonden, zwakheden en onvolmaaktheden, welke het beeld van CHRISTUS verdonkeren, dat beeld, dat ik in mij wenschte te zien; maar, wanneer ik op den Zaligmaker zelve het oog sla, dan is Hij gansch begeerlijk; geen vlek is op zijn gelaat, niets verduistert zijne volmaaktheden.

„Als ik denk aan zijne volmaaktheden in het vleesch,

dan bevredigt het mij met het lijden des ligchaams; want dat heeft Hij even als ik ondervonden. Als ik mij zijne verzoeking en te binnen breng, dan vertrouw ik dat Hij mij ook ondersteunen zal, als ik zal verzocht worden. Als ik aan zijn kruis denk, dan leer ik het mijne te dragen. Als ik zijn sterven aanschouw, dan verlang ik der zonde afgestorven te zijn, zoodat zij niet meer over mij heersche. Somwijlen denk ik ook aan zijne opstanding, en vertrouw dat Hij mij deel daaraan gegeven heeft, omdat ik gevoel dat mijn hart gezet is op de dingen, die boven zijn. Maar voornamelijk vind ik daarin troost, als ik mij Hem voorstel als aan de rechterhand Gods des Vaders gezeten, aldaar mijne zaak bepleitende en zelfs verhooring vindende voor mijne gebrekkige gebeden, zoo voor mij zelve als voor mijne waarde vrienden.

„ Deze zijn de uitzigten, welke ik door de genade aangaande de goedheid mijns Zaligmakers hebben mag, en deze hebben mij doen wenschen en streven, hoe gebrekkig dan ook, Hem te dienen, mij zelve aan Hem over te geven en te trachten mijne pligten te volbrengen in dien stand des levens, in welken het Hem behaagd heeft mij te plaatsen.

„ Duizende malen zoude ik gevallen en bezweken zijn, indien Hij mij niet weder had opgerigt. Ik weet dat ik zonder Hem niets vermag: Hij is alles in allen.

„ Slechts als ik al mijne zorgen op Hem kan werpen, dan vind ik kracht om zijnen wil te doen. Hij

schenke mij genade, om alzoo op Hem te blijven vertrouwen tot mijn laatste oogenblik toe. Ik vrees den dood niet, omdat ik weet dat Hij zijnen prikkel heeft weggenomen. En o, welk eene zaligheid aan de andere zijde! Zeg mij, mijnheer! of gij denkt dat ik het alzoo regt heb. Ik hoop toch dat ik niet dwaal. Ik durf mijne hoop op niets anders bouwen dan op de volkomene volheid van CHRISTUS. Als ik aan mijn hart eene vraag doe, dan vrees ik het te vertrouwen, want het is trouweloos en het heeft mij zoo dikwijls bedrogen; maar wanneer ik CHRISTUS vraag, dan antwoordt Hij mij met beloften, die mij versterken en verkwikken, en mij geen den minsten twijfel overlaten omtrent zijne magt en wil om mij te behouden. Ik ben in zijne handen, en daar wil ik in blijven; en ik geloof met volkomene zekerheid dat Hij mij nimmer begeven noch verlaten, maar alles voor mij voleinden zal. Hij heeft mij liefgehad, en zich zelve voor mij overgegeven; en ik geloof dat zijne genade en roeping onberouwelijk zijn. In deze hoop leef ik, en in deze hoop wensch ik te sterven."

Terwijl zij dus sprak, dacht ik: dit is niet anders dan een huis Gods en de poort des hemels; en, het vertrek rondziende, kwam mij alles voor ordelijk, zindelijk en belangwekkend. De namiddag was eenigzins betrokken geweest met donkere wolken, maar juist nu begon de ondergaande zon helder in het vertrek te schijnen; hare stralen werden teruggekaatst door drie

of vier reijen helder geschuurde tinnen en witte aarden borden, op rekken langs den muur; ook eenige teekeningen of platen, over Godsdienstige onderwerpen, werden er door beschenen, voorstellende de geboorte, den doop, de kruisiging en de opstanding van CHRISTUS. Eene groote kaart van Jeruzalem en eene zinnebeeldige voorstelling van den ouden en den nieuwen mensch maakten de versiering van dat gedeelte van het vertrek uit. Helder was de muur gewit, en al het huisraad rein en net. Zelden maar bescheen de zon eene geringe woning, waar zooveel orde en netheid, de niet ongewone gezellin van godvruchtige armoede, heerschte.

Deze straal der ondergaande zon was een zinnebeeld van het heldere en kalme einde van deze jonge christin. Bij toeval werd eene straal teruggekaatst door eenen kleinen spiegel, juist op haar gelaat, in welks doodsche en vervallene trekken echter een stille en onderworpen geest was op te merken, een blijmoedig vertrouwen, ongemaakte nederigheid en eene teedere angstvalligheid, die volkomen de gevoelens van haar hart schenen uit te drukken.

Eenige meerdere en hartelijke gesprekken en een kort gebed besloten deze bijeenkomst.

Omstreeks den avond huiswaarts rijdende, heerschte er over alles eene plegtige stilte. Het zacht geloei van het vee, het blaten der schapen, juist nu in de kooijen gebragt, het brommen der nacht-insek-

ten, van verre het geklots der zee, de laatste toonen van het vogelgezag en het eerste slaan des nachtegaals streelden het oor, vermeerderden het aangename van den avond en maakten een diepen indruk op mijn hart. Dit noodigde en wekte mijn hart op tot overdenkingen, waartoe het door mijn afgelegd bezoek reeds was gestemd geworden. Wanneer wij in den christelijken spiegel zulke schoone natuurtooneelen gadeslaan, dan verkrijgen wij er dikwijls heerlijke ophelderingen door in Goddelijke waarheden, en, hoog worden wij begunstigd, als wij door hun genot tot God mogen worden opgeleid.

Spoedig hierna werd ik onverwachts geroepen, met het berigt dat zij stervende was. Het werd mij gebracht door een' soldaat, wiens voorkomen ernst, gezond verstand en godsvrucht teekende.

„Ik ben gezonden, mijnheer, door de ouders van ELIZABETH W..., op haar eigen uitdrukkelijk verzoek, om u te zeggen hoezeer zij allen wenschen u te zien. Zij gaat naar huis, mijnheer, en wel met haast.”

„Hebt gij haar lang gekend?” was mijn antwoord,

„Omtrent een maand, mijnheer! Gaarne bezoek ik zieken, en haar geval vernemende van iemand die nabij onze legerplaats woont, ging ik haar bezoeken. En ik dank God dat ik ging. Hare gesprekken zijn mij van veel nut geweest.”

„Ik verheug mij,” zeide ik, „in u, gelijk ik vertrouw een medekrijgsknecht te zien. Hoezeer

wij in uiterlijke monteringen verschillen, zoo hoop ik echter dat wij onder denzelfden geestelijken Hoofdman dienen. Ik zal met u gaan."

Spoedig was mijn paard gereed. Mijn militaire medgezel wandelde aan mijne zijde en onderhield mij met verstandige en godvruchtige gesprekken. Hij verhaalde mij eenige opmerkelijke bewijzen van het voortreffelijk gemoedsbestaan van de dochter van den landman, zoo als hij ze had opgemerkt in zijnen omgang met haar.

"Zij is een helder schijnend licht, mijnheer," zeide de krijgsman, "en zal weldra een schitterender schijnsel geven dan het schoonste edelgesteente."

Wij gingen door lanen en over akkers, over heuvels en door valleijen, soms door en soms langs een kleine beek, die zachtkens terzijde van den weg kronkelde. Onze gesprekken verkortten den afstand en den tijd onzer reize, tot dat wij nabij de woning van den landman kwamen.

Al naderende werden wij stil. De gedachte aan dood, eeuwigheid en zaligheid vervulde ons beide bij het naderen van een huis, waar eene stervende geloovige lag.

Geen levend voorwerp deed zich nog voor dan de hond van den landman, houdende als het ware in stilte de wacht voor de deur; want hij blafte niet als anders wanneer ik kwam. Hij scheen in zooverre te deelen in de omstandigheden van het huisgezin, als of hij geen te haastig of te luid alarm wilde maken.

Hij liep vooruit naar de kleine deur, en toen zag hij om naar de huisdeur, als of hij bewust was dat daar binnen droefheid heerschte. Het was als of hij wilde zeggen: treedt zachtkens over dezen dorpel, terwijl gij het klaaghuis binnentreedt; want mijn meester is diep bedroefd.

De krijgsman nam mijn paard en bragt het in de schuur. Er heerschte eene plegtige stilte, alleen gestoord door het loeijen van den wind in de groote olmen, die nabij het huis stonden, hetgeen mijne verbeelding mij als klaagtoon deed voorkomen. Zachtkens opende ik de deur, doch niemand verscheen; alles bleef stil. De soldaat volgde mij. Wij kwamen aan den voet van den trap. Daar hoorde ik eene stem, welke ik als die des vaders herkende, roepende: „daar zijn zij; zij zijn gekomen!” — Hij naderde den trap; ik gaf hem de hand, maar sprak niet. De bovenkamer inkomende, zag ik de oude moeder en haren zoon, de veelgeliefde dochter en zuster ondersteunende; de vrouw van den zoon zat weenende bij het venster, met een kind op den schoot; twee of drie andere menschen bevonden zich in het vertrek, om waar het noodig was te helpen.

Ik ging bij het bed zitten. De moeder kon niet schreijen, maar zuchtte nu en dan, terwijl zij beurtelings ELIZABETH en mij aanzag. Tranen waren merkbaar op het gelaat des broeders, getuigende van eene teedere gehechtheid. De goede oude man stond

leunende aan het voeteneinde van het bed, en scheen zijne oogen niet te kunnen afwenden van het kind, dat hij weldra zou moeten missen. ELIZABETH had de oogen gesloten en mij tot nu toe niet opgemerkt; maar over haar bleek, ingezonken en hol gelaat had de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, eene triumferende kalmte verspreid.

Na eene korte stilte reikte de krijgsman mij een' Bijbel toe, wijzende met zijnen vinger op 1 Cor. xv: 55-57. Toen brak ik het stilzwijgen af, en las de plaats: „O, dood! waar is uw prikkel? O, graf! waar is uwe overwinning! De prikkel des doods is de zonde, en de kracht der zonde is de wet. Maar Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door onzen Heer JEZUS CHRISTUS!”

Bij het hooren dezer woorden opende zij de oogen, en eene straal als van Goddelijk licht scheen op haar gelaat, als zij zeide: „overwinning, overwinning door onzen Heer JEZUS CHRISTUS!” Toen zweeg zij weder, zonder iemand der aanwezigen op te merken.

„God zij geloofd voor dezen triomf des geloofs,” zeide ik. „Amen,” antwoordde de krijgsknecht.

Het naar boven gerigte oog van den landman toonde dat ook dat Amen in zijn hart was, schoon zijne tong het weigerde te uiten.

Eene korte, maar moeilijke poging om adem te halen deed zich bij de stervende opmerken, doch was echter spoedig voorbij, en toen zeide ik tot haar:

„Bemerkt gij nu niet, waarde vriendin! dat gij ondersteund wordt?”

„De Heer handelt zeer zachtken met mij,” was haar antwoord.

„Zijn zijne beloften u thans niet zeer dierbaar?”

„Allen zijn zij Ja en Amen in CHRISTUS JEZUS.”

„Gevoelt gij veel pijn?”

„Zoo weinig, dat ik ze bijna vergeten kan.”

„Hoe goed is niet de Heer!”

„En hoe onwaardig ben ik!”

„Nu gaat gij heen en zult Hem zien gelijk Hij is.”

„Ik denk — ik hoop — ik geloof dat ik zal —.”

Toen verviel zij weder in eene korte sluimering. Op hare moeder ziende, zeide ik: „welk eene genade is het een kind te hebben, zoo nabij den hemel als het uwe!” „En welk eene genade,” antwoordde zij met afgebrokene woorden, „als het hare oude moeder mag gegeven worden haar derwaarts te volgen. Ach, mijnheer! de scheiding valt zoo moeilijk.”

„De genade, die door het geloof is, zal u spoedig weder hereenigen, om niet weer te scheiden; het zal toch maar eene kleine wijle tijds zijn.”

„Die gedachte, mijnheer!” zeide de landman, „houdt mij staande, en des Heeren goedheid doet mij thans meer berusten dan te voren.”

„Vader! moeder!” zeide de nu weder bijkomende dochter, „Hij is zoo goed voor mij — vertrouwt Hem, looft Hem tot in alle eeuwigheid.” Met eene zwakke

stem voegde zij er bij: „Mijnheer! ik moet u danken voor uwe goedheid jegens mij. — Eene gunst moet ik nog van u vragen. — Gij hebt de lijkdienst voor mijne zuster wel willen waarnemen: wilt gij dat ook voor mij doen?”

„Alles zal naar uwen wensch geschieden, als God wil,” antwoorde ik.

„Ik dank u, mijnheer! ik dank u. Nog ééne gunst heb ik te verzoeken. — Gedenk aan mijn vader en moeder, als ik zal heengegaan zijn. Zij zijn oud, doch ik vertrouw dat het goede werk bij hen begonnen is. — Mijne gebeden zijn verhoord. Oeh, kom ze bezoeken. — Veel kan ik niet meer spreken; maar ik voel behoefte te spreken om hunnentwil. — Gedenk hunner.”

Nu zuchtten en weenden de oude lieden luide, afgebrokene woorden uitende, en zij schenen eenige verligting te krijgen in hunne droefheid. Eindelijk zeide ik tot ELIZABETH:

„Ondervindt gij eenige twijfelingen of verzoekingen ten opzichte uwer eeuwige behoudenis?”

„Neen, mijnheer! de Heere handelt zachtkens met mij, en schenkt mij vrede.”

„Welke inzage hebt gij in de donkere doodsvallei, als gij dezelve betreedt?”

„Zij is niet duister.”

„Hoe dat?”

„Mijn Heer is aldaar, en Hij is mijn licht en mijne zaligheid.”

„Gevoelt gij nog eenige vrees voor ligehamelijk lijden?”

„De Heer handelt zoo liefderijk met mij; op Hem kan ik mij verlaten.”

Hier werd zij eenigzins stuipachtig. Dit weer voorbij zijnde, zeide zij bij herhaling: „De Heer handelt zeer zachtkens met mij. Heere! ik ben de Uwe; behoud mij. — Gezegende JEZUS! — Dierbare Verlosser! — Zijn bloed reinigt van alle zonden. — Wie zal scheiden? — Zijn naam is wondervol. — Gode zij dank! — Hij is het, die ons de overwinning geeft. — Ik, ja, ik ben behouden. — O genade, barmhartigheid en wonder! — Heere ontvangt mijnen geest! — Waarde heer! — Waarde vader! moeder! vrienden! ik ga heen; — maar alles is wel, wel, wel!”

Nu viel zij in eene flauwte. — Wij knielden neder tot het gebed. De Heer was onder ons en zegende ons. Zij kwam niet weder bij, zoo lang ik bleef, en heeft ook niets meer gesproken, dat verstaan konde worden. Omtrent tien uren uren lang sluimerde zij en sloop toen zachtkens in in de armen van dien Heer, die zoo liefderijk met haar gehandeld had.

Een uur nadat zij opgehouden had met spreken, verliet ik het huis. Afscheid nemende, drukte ik hare hand en zeide: „CHRISTUS is de opstanding en het leven.” Met eenen zachten handdruk beantwoordde zij het, zonder hare oogen te kunnen openen noch enig antwoord te kunnen uiten.

Nooit was ik getuige geweest van zulk een indrukwekkend tooneel. Het vervulde mij geheel en al gedurende mijn terugreis. „Vaarwel, waarde vriendin,” dacht ik, „tot dat de morgenstond der eeuwigheid onze persoonlijke bekendheid zal hernieuwen. Gij waart een vuurbrand, uit de vlammen gerukt, om als eene heldere star te schijnen in den hemel der heerlijkheid. Uw licht en uwe goede werken heb ik mogen zien, en daarvoor zal ik mijn' Vader in den hemel verheerlijken. In u heb ik gezien wat het inheeft een zondaar te zijn, om niet uit genade zalig geworden. Van u heb ik geleerd als in eenen levenden spiegel te zien wie Hij is, die het werk des geloofs en der liefde begint, voortzet en voleindigt. JEZUS is alles en in allen. Hij zal en moet verheerlijkt worden. Hij won de kroon der overwinning; Hij alleen verdient ze te dragen. Mogt er niemand gevonden worden die Hem van zijne heerlijkheid poogt te berooven: Hij alleen is het door wien wij behouden worden, die volkomen zalig maakt. Vaarwel, waarde zuster in den Heer! Uw vleesch en harten mogten dan bezwijken, maar God was uwe sterkte en uw deel in eeuwigheid.”

Wie is in staat te bevatten of naar waarde te schatten den aard der verandering, welke de ziel eener geloovige ondervindt, op het oogenblik van het verlaten van haar aardsche huis, als zij zoo op eens in de tegenwoordigheid van God verschijnen zal. Indien nu reeds, terwijl wij nog als door een glas duister

zien, de beschouwing der Goddelijke liefde en wijsheid zoo verblijdend is voor het oog des geloofs, — hoe heerlijk zal dan het aanschouwen van God niet zijn van aangezigt tot aangezigt? Indien het reeds hier op aarde een hoog te waardenen voorregt is, de gemeenschap der heiligen te oefenen, en een liefelijk verkeer te hebben met onze medereizigers naar het hemelsch Koningrijk, — wat zullen wij dan eens zijn en kennen, wanneer wij tot den berg Zions komen zullen, tot het hemelsch Jeruzalem en het talloos gezelschap der Engelen, en tot de algemeene vergadering en de gemeente der eerstgeborenen, die opgeschreven zijn in den hemel, en tot God, den regter van allen, en tot JEZUS den Middelaar des Nieuwen Verbonds. Indien de vertroosting des H. Geestes hier reeds zoo dierbaar zijn te midden der aardsche moeilijkheden en smarten, en de hoop op eene zalige onsterfelijkheid zoo opwekkend is voor de ziel, — welk hart kan dan begrijpen, of welke tong in staat zijn die vreugde uit te drukken, welke zij genieten zal in dien staat, waar droefheid en smarten voor eeuwig geweken en alle tranen van de oogen zullen zijn afgewischt.

Zulke gedachten vormden zich in mijne verbeelding, terwijl ik op weg was naar het huis, waar alles tot de plegtige begrafenis gereed was, en waar het stoffelijk overblijfsel van de dochter van den landman lag.

Kort na mijn laatste bezoek was zij gestorven. Even als te voren bij het sterven van hare zuster, had men

verzocht dat ik de lijkdienst zou waarnemen. Vele, wel aangename, doch tevens bedroevende gedachten waren verbonden aan het vervullen dezer taak. Ik herinnerde mij de vele en gewigtige gesprekken die ik met haar had gehad. Deze konden nu op aarde niet worden voortgezet. Ik dacht na over de belangrijke en nuttige strekking der christelijke vriendschap, hetzij die aangegaan worde in paleizen of in hutten, en gevoelde mij dankbaar dat ik dit voorregt zoo lang genieten mogt met het voorwerp van dit gedenkschrift. Toen gaf ik voor een oogenblik mij over aan de zelfzuchtige gedachte, dat ik voortaan niet meer de gewigtige waarheden van het Christendom zou kunnen hooren uit den mond van haar, welke zoo diep gedronken had uit de fontein des eeuwigen levens; maar deze gedachte werd spoedig afgewisseld door het verblijdend denkbeeld: „nu is zij de eeuwige rust ingegaan, — en zou ik haar dan in dit tranendal terug mogen wenschen?”

Op dat oogenblik trof mij de klank van eene luidende klok. Het kwam van de dorpskerk, gelegen in de vallei, aan den voet van den heuvel, over welchen ik mijnen weg genomen had: het was ELIZABETHS doodklok.

Plegtstatig was haar geluid, en, hooger komende op den berg, waarover ik reed, kreeg zij als het ware eene bijzondere toon en beteekenis. Luide scheen zij te willen zeggen: „hoor naar mijne vermanende stem,

gij menschenkind! tusschen u en den dood is maar ééne schrede! sta op, bereid uw huis; want gij zult sterven en niet leven."

Bij mijne aankomst vond ik onderscheidene christenvrienden uit de nabuurschap bijeenvergaderd, om de laatste blijk van hoogachting en eerbied te bewijzen aan de nagedachtenis van de dochter van den landman. Ik werd verzocht mij te begeven in de kamer, waar de naaste betrekkingen en eenige andere vrienden waren, om voor het laatst het stoffelijk overschot van ELIZABETH te zien.

Het is niet gemakkelijk het gevoel te beschrijven, hetwelk in het gemoed heerscht bij het eerste aanschouwen van eene doode, welke, nog levende, bemind en geacht werd om den geest, die haar bezielde. Eene ernstige, doch treurige gedachte aan de scheiding van de ziel en het ligchaam der gestorvene, nadat wij die het laatst zagen, houdt ons geheele gevoel bezig. — Onze vriendin schijnt ons toe als nabij en echter ver afwezend; het belangrijkste en beste deel is weggevloden; niets is overgebleven dan de aardsche, vergankelijke woning, thans niet meer het verblijf der bezitster. De trekken echter vertoonen nog iets van het vorig, minzaam gelaat. Het eene oogenblik schijnt zij als te slapen, het naastvolgende herinnert ons dat het bloed niet meer vloeit, het oog niet meer ziet, het oor niet meer hoort, het hart niet meer klopt en de leden opgehouden hebben zich te bewegen; maar

dan rijst er als op eens eene heerlijke gedachte in ons op, en wij stellen ons de ziel, der waardige afgestorvene voor als ingegaan in de lang gewenschte rust, alwaar zij, omringd van Cherubs, reeds het lied des Lams op Zions berg heeft aangeheven.

Te midden van de plegtige stilte van het doodsvertrek meent de verbeelding de hemelsche liederen te hooren, aangeheven door de geesten der volmaakt regtvaardigen, terwijl in het andere oogenblik de bleeke lippen, de holle oogen van het koude lijk de gedachten weder op de aarde en op ons zelven bepalen, en ons aan de sterfelijkheid, de zonde, den dood en het graf doen denken, en wij de bede in onzen boezem voelen oprijzen: „mijne ziel sterve den dood des opregten, en mijn uiterste zij gelijk het zijne!”

Zoo er immer een tijd is dat CHRISTUS en de zaligheid, de dood, het jongste gerigt, de hemel en hel onderwerpen van ernstige overdenkingen bij ons worden, zoo is het gewis dan, wanneer wij bij de doorkist staan, waarin het ligchaam eener afgestorvene vrome rust.

ELIZABETHS trekken waren veranderd, doch veel van hare gelijkenis bleef er over. Haar vader en moeder zaten aan het hoofd-, haar broeder aan het voeteinde van de kist. De vader zwijgend, zag nu eens op zijn gestorven kind, en dan weder hief hij zijne oogen op ten hemel. Op zijn gelaat was de strijd tot onderwerping aan den wil van God te lezen, terwijl de

tranen, langs zijne wangen rollende, te gelijk zijne smart en aandoening te kennen gaven. De bedroefde moeder weende en snikte luide; zij scheen als door den schok overwonnen, bij de schijding van eene, haar zoo waarde dochter; droefheid en zwakte wegens ouderdom vermeerderde hare smart, welke een teederhartig medelijden inboezemde.

Eene vrouw van een bijzonder geschikt voorkomen, aan wie de bezorging der vereischte, doch eenvoudige plegtigheden was opgedragen, kwam bij mij, zeggende: „Dit, mijnheer! is veeleer eene gelegenheid van vreugde dan van droefheid; en zeker vertrouw ik dat onze geliefde vriendin ELIZABETH het ook alzoo beschouwt. Nu is zij boven alle smart verheven: geloofst gij dat ook niet, mijnheer?”

„Na alles, wat ik weet, gezien en gehoord heb,” antwoordde ik, „gevoel ik mij ten volle overtuigd dat, hoezeer dan ook haar ligchaam nog hier beneden is, hare ziel zich reeds bij haren Zaligmaker in het Paradijs bevindt. Hier heeft zij hem liefgehad, en daar geniet zij nu de liefelikheden, die aan zijne regterhand zijn tot in alle eeuwigheid.”

„O, genade, genade voor een arm schepsel, door onderdom en smart bijna verbroken! — Wat ga ik beginnen! BETSY is weg; mijne dochter is gestorven! — O, mijn kind! nimmer zal ik u wederzien! O, God! zijt mij zondaar genadig!” alzoo snikte luide de oude moeder.

„Deze laatste bede, mijne goede vrouw!” zeide ik, „zal u met uw kind weder vereenigen. Het is eene bede, die reeds duizenden in heerlijkheid gebragt heeft; zij bragt ook uwe dochter dáár, en zal, hoop ik, u mede dáár brengen. God werpt niemand uit, die tot Hem komt.” — „Mijne waarde!” sprak de landman, zijn stilzwijgen afbrekende, „laat ons ons kind en te gelijk ons zelve aan God vertrouwen; de Heer gaf en de Heer heeft genomen: geloofd zij de naam des Heeren! Wij zijn oud en hebben maar weinig wegs meer af te leggen, en dan” — meer kon hij niet zeggen.

De krijgsknecht, van wien ik reeds gesproken heb, reikte mij eenen Bijbel toe, en zeide: „Misschien zult gij, mijnheer! er niets tegen hebben ons een hoofdstuk voor te lezen, eer wij naar de kerk gaan.” Ik deed alzoo, en las het 14de kapittel van JOB. Eene zoete stilte heerschte, terwijl ik las. Elke minuut, in dit treurvertrek doorgebragt, was van waarde. Ik maakte eenige opmerkingen over het gelezene, en bragt het in verband met het sterfgeval van onze overledene zuster. „Ik,” zeide de krijgsknecht, „ben maar een arm soldaat, en bezit van de goederen dezer wereld niets dan mijn dagelijksch bestaan; maar mijne hoop op de toekomstige zaligheid zoude ik niet willen ruilen voor al wat de wereld geven kan. Wat is rijkdom toch zonder genade! God zij geloofd! Als ik van het eene kwartier naar het andere marcheer, vind ik toch den Heer, waar heneu ik ook ga. En, gedankt zij

zijn Heilige Naam, ook hier is Hij nu tegenwoordig onder de levenden en de doode. Ik gevoel dat het goed is hier te zijn."

Nu begonnen ook anderen van ons gezelschap deel te nemen aan het gesprek, in den loop waarvan het leven en de ondervinding van de gestorvene werden opgehaald. Elk van de vrienden wist iets te vertellen van haar godvruchtig gemoedsbestaan. Eene jonge vrouw van nog geen twintig jaren, welke tot hiertoe een ligtinnig karakter had gehad, scheen een' diepen indruk te ontvangen van de gesprekken van dien dag, en ik heb daarna reden gehad te gelooven dat de Goddelijke genade haar hart rigtte tot de keuze van dat betere deel, dat van haar niet zal worden weggenomen. — Welk een verschil stelde dit tooneel voor, in vergelijking met dat ongevoelige, gemaakte en dikwijls onbetamelijke gedrag, hetwelk bij begrafenisfen plaats vindt.

De tijd om naar de kerk te gaan was nu gekomen.

Nog eenmaal ging ik heen om de gestorvene voor het laatst te zien. — Veel was er in haar gelaat te lezen. Blijkbaar was zij met een' glimlach gestorven; deze was nog merkbaar en getuigde van den vrede harer ziel. Naar het gebruik des lands was zij versierd met bloemen en scheen zij wel eene bruid te zijn, welke haren bruidegom te gemoet ging. Deze waren inderdaad slechts verwelkende bloemen; maar zij herinnerden mij aan dat paradijs, welker bloemen niet ver-

welken en waar hare nimmer stervende ziel in vrede leeft. Toen kwamen mij de laatste woorden die ik van haar gehoord had te binnen, en te gelijk dacht ik: „nu is voor haar inderdaad de dood verslonden tot overwinning.”

Langzaam teruggaande, zeide ik bij mijzelf: „vrede zij uwer nagedachtenis, mijne hoog geëerde zuster! en ook vrede voor mijne ziel, tot dat wij elkander in eene betere wereld zullen ontmoeten!”

Kort hierop vormde zich de lijkstatie, welke belangrijker werd door de overdenking hoevelen van hen, die het lijk volgden, menschen waren van een vroom en geestelijk karakter. De af te leggen afstand was omtrent een half uur gaans. Ik besloot vóór te gaan, terwijl zij langzaam volgden.

Onmiddellijk achter het lijk volgden de eerwaardige vader en moeder (1), door ouderdom gebukt. Hun aanzien wekte medelijden, liefde en achting. De andere betrekkingen volgden in orde, en onderscheidene vrien-

(1) De moeder stierf kort na hare dochter, en ik heb reden te gelooven dat God haar genadig is geweest, en haar tot zich genomen heeft.

Een belangrijk bericht vindt men in de „Christelijke Guardian” van October 1813, van een bezoek aan de hut van dezen landman. In Junij 1814 heeft de auteur van dit verhaal, nog een later bezoek afgelegd bij dezen ouden landman, die toen den ouderdom van 82 jaren bereikt had. Deze goede oude landman stierf in 1816. Christelijk en zalig was zijn einde.

den voegden zich achter hen. Een eindwegs voortgegaan zijnde, werd ik onverwachts op eene aangename wijze in mijne overpeinzingen gestoord door het aanheffen van eenen lijkzang door de vrienden. Statig en zoet klonk het. De bekende uitwerking der vrije lucht op de klanken der muziek, die verzachtende en als ineensmeltende, was hier duidelijk op te merken. De weg dien wij volgden was schoon en romantisch. Hij liep langs den voet van een heuvel, welke nu en dan de stem der zangers terugkaatste, en zachtkens als het ware scheen te antwoorden op de toonen der rouwklagers. Duidelijk werd het gelui gehoord van de doodklok der kerktoren van het dorp, en dit bragt het zijne bij om de eenvoudigheid en de statelijkheid dezer plegtigheid te vermeerderen.

Er was eene algemeene aandacht op te merken, terwijl wij onderscheidene hutten voorbij gingen, en op veler gelaat was achting voor de gestorvene te lezen. Het gezang werd regelmatig voortgezet, met tusschenpoozen van omtrent vijf minuten, gedurende onzen ganschen togt.

Naauwelijks kan ik den staat van mijne eigene goedsgesteldheid beschrijven, zoo als ik mij getroffen gevoelde door dit plegtstatig gezang. Het herinnerde mij de voorouderlijke dagen, en deed mij wenschen, dat dit meer algemeen plaats vond, daar het zoo zeer geschikt schijnt godsdienstige gevoelens op te wekken en aan te kweeken.

Eindelijk bereikten wij de kerk. Met aandacht en weemoed werd de lijkdienst aangehoord. Aan het graf gekomen werd de lijkzang, door ELIZABETH uitgekozen, aangeheven. Alles ademde godsvrucht, eenvoudigheid en opgewektheid. Wij vertrouwden het ligchaam onzer waarde zuster aan de aarde, in de zekere hoop eener zalige opstanding.

Aldus werd de scheidingsgordijn voor een tijd toegeschoven. Zij is henengegaan, en wordt niet meer gezien; maar eenmaal zal zij weder gezien worden, ten laatsten dage aan de regterhand van haren Verlosser, en ter zijner verheerlijking verschijnen als een wonder van genade en een toonbeeld zijner barmhartigheid.

Lezer! rijk of arm, zullen gij en ik daar ook verschijnen? Zijn wij reeds met nederigheid bekleed en hebben wij ook reeds aangedaan het bruiloftskleed van de gerechtigheid des Verlossers? Hebben wij ons reeds afgekeerd van de afgoden om den levenden God te dienen? Zijn wij gevoelig getroffen over onze eigene ledigheid, en hebben wij daartoe de toevlugt genomen tot des Zaligmakers volheid om genade en sterkte te verkrijgen? Leven wij in waarheid in CHRISTUS en van Hem en door Hem en niet Hem? Is Hij ons alles in allen? Kennen wij ons als verloren en weder gevonden, als dood en weder levendig geworden?

Behoeftige lezer! de dochter van den landman was arm, het kind eens behoeftigen landmans. Hierin zijt gij haar dan gelijk: maar zijt gij haar ook gelijk zoo

als zij aan CHRISTUS gelijk was? Zijt gij reeds rijk in het geloof? Is de kroon reeds voor u weggelegd? Is uw hart met de hemelsche dingen ingenomen? Zoo niet, lees dan deze geschiedenis nog eens over, en bidt dan met innigen ernst om zulk een dierbaar geloof.

Maar indien gij door genade dien Verlosser liefhebt en dient, door welke de dochter van den landman behouden werd, dan zij u genade, vrede en barmhartigheid! Voor u zijn dan de snoeren gevallen in liefelijke plaatsen; dan bezit gij een kostelijk erfdeel. Gaat voort in het volbrengen uwer pligten, en wacht op den Heer, uwe zielen in heilige lijdzaamheid bezittende. Zoo even stondt gij met mij bij het graf van eene gestorvene geloovige: nu, ga heen tot het einde toe; want gij zult rusten en opstaan in uw lot aan het einde der dagen. Dan. XII: 13.

N A S C H R I F T.

Door middel eener inschrijving is men onlangs in staat gesteld een offer van hoogachting toe te brengen aan de nagedachtenis van de dochter van den landman, in de oprigting van een grafsteen, waarop het volgende te lezen staat:

G R A F S C H R I F T.

Vreemdeling! indien gij ooit door toeval of gevoel geleid dezen geheiligden grond betreedt, wendt dan

uw oog van deze grafzerk af, en denkt aan haar, wier geest nu rust bij haren God. Gering was haar lot op aarde; maar Hij die de blijde boodschap van genade en leven tot arme zondaars bragt, schonk ook aan haar zijne waarheid en trouw, als de uitgelezenste schatten zijner grenzelooze liefde. Hij schouk haar een geloof, hetwelk de donkerste nevels der droefheid doet verdwijnen; eene hoop, welke den overgang naar het graf tot vreugde maakt; eenen vrede, welken de talrijke legioenen der hel niet verstoren kunnen en eene liefde, welke de ziel met hemelsche vreugde vervult, den dood zijnen prikkel ontrooft.

Zij kende zelfs geene vrees, maar smaakte reeds iets van de zaligheid des hemels toen zij hier uog kwijnde. O, zalige vrome! mogten wij gelijk gij bevoorregt worden getrouw te zijn in het leven en rust te vinden in den dood!

BEZOEK AAN HET GRAF

VAN DE

DOCHTER VAN DEN LANDMAN,

OP DEN 16 JULIJ 1823.

Zeer aangename overdenkingen, zegt een schrijver in the London Baptist Magazine voor Junij 1824, ontstonden uit een bezoek op het eiland Wight (1), in gezelschap met een zeer geacht christelijk vriend, die den schrijver vriendelijk verzocht voor eenige weinige dagen de zorgen en het rumoer van het dagelijksch leven te verlaten voor een tooneel, zoo geschikt tot bevordering der gezondheid en tot vervrolijking van het gemoed. Het was bijna onmogelijk, op dat schoone eiland de werken Gods te beschouwen, zonder herinnerd te worden aan dat paradijs, hetwelk niet weinig toebragt tot het geluk van onze eerste voorouders in de dagen hunner onschuld, en toen niet anders konde dan hunne heilige bewondering opwekken, en hen aansporen tot die verheerlijking van den Schepper,

(1) Dit schoone eiland, hetwelk omtrent 21 mijlen lang en 13 breed is, ligt nabij de zuidkust van Engeland.

welke met de vermogens overeenstemde, die zij ontvangen hadden. Ons werd echter krachtig herinnerd dat het eiland Wight de hof van Eden niet was, aangezien wij de gedenkteekenen en de overwinningen des doods voor oog en hadden.

Bij het betreden van de kerkhoven, zagen wij in groote letteren de gedenkeedels van het geslacht, wier bestaan wij in ons geheugen nog konden terug roepen. Nabij deze opschriften zagen wij in verbleekte letters de hulde toegebracht aan het geslacht, dat voorbijgegaan was in de dagen onzer vaders. Wij zagen ook steenen en gedenkteekenen met geel en graauw mos bedekt, bevattende het overschot van de groot- en overgrootvaders en nog verder verwijderde voorouderen, tot dat onze pogingen om de opschriften te ontcijferen vruchteloos waren. De lezer kan ligtelijk bij deze gelegenheid begrijpen, dat wij eenen diepen indruk hadden van het verschrikkelijk en uitgestrekt gebied van den koning der verschrikking. Ons doel echter was niet zoo zeer de graven van de onbekenden te bezoeken, als wel op die kerkhoven te vertoeven, om de afgezonderde plaatsen te vinden, die toegewijd waren aan diegenen, waarvan wij konden zeggen: „Mijne ziel sterve den dood des opregten, en mijn einde zij gelijk het zijne!” Bij zulke nasporingen vonden wij op het Brading kerkhof het graf van „de kleine JOHANNA, de jonge hutbewoonster,” waarvan de schrijver het grafschrift opteckende.

Den volgenden dag, 16 Julij 1823, bezochten wij de hut, waar de dochter van den landman gewoond en de dagen harer pelgrims reis geëindigd had. Zooals wij onderrigt werden, had hare moeder haar zoogeliefde dochter niet lang overleefd, en was de oude landman reeds sedert eenige jaren gestorven. De hut werd nu door haren broeder en zijne vrouw bewoond, welke wij beide zagen. Onder andere belangrijke bijzonderheden, waren wij ten hoogste verblijd met de beschouwing van ELIZABETHS Bijbel, waarin wij niet alleen hare eigene handteekening opmerkten, maar ook die van elkander opvolgende voorouders sedert meer dan eene eeuw voor haren dood.

Denzelfden weg volgende, dien de lijkstatie gegaan was, kwamen wij op Arretons kerkhof, waar wij zonder eenige moeite het graf vonden, dat wij zochten. Inderdaad, ieder kind scheen volkomen met de plaats bekend.

Het belangrijke gedenkschrift van den Eerwaarden T. S. GRIMSHAW, nopens den schrijver van „de dochter van den landman,” „de jonge hutbewoonster” en „de Afrikaansche slaaf,” getuigt dat elk dezer Traktaten een verhaal van daadzaken bevat, welke onder des schrijvers bediening op het eiland Wight plaats hadden, alwaar hij bijna acht jaren arbeidde, en vandaar in 1805 naar Turvey vertrokken zijnde, in Mei 1827, in het 56ste jaar zijns levens en het 30ste zijner bediening, overleed.

Het gedenkschrift bevat een' brief van Mr. J. HIGGINS, een vriend van den Eerw. Heer RICHMOND, welke, van hem verlof bekomen hebbende, om de oorspronkelijke brieven van de dochter des landmans te onderzoeken, zegt: „Het was niet zonder vermaak en verrassing, dat ik, bij het doorlezen van het oorspronkelijke, bevond dat zij in allen opzichte juist zoo waren, als hij ze had opgegeven, met de uitzondering van de slechte spelling, het onnoodig gebruik van kapitale letters en het een of ander woord, dat hier of daar was bijgevoegd of weggelaten, om de meening der jonge vrouw des te verstaanbaarder te maken.”

Het gedenkschrift berigt ook dat de Eerw. Heer HUGHES, een der secretarissen van het Britsche en Buitenlandsche Bijbelgenootschap, de plaats bezocht heeft, waar vroeger de dochter van den landman woonde, en haren broeder vroeg, of de omstandigheden der geschiedenis juist waren gelijk zij in het Traktaat verhaald werden. Waarop deze antwoordde dat er slechts ééne éénige daadzaak was, die onjuist was voorgedragen. Met eene zekere soort van bekommering gevraagd zijnde, welke die daadzaak was, merkte hij op dat Mr. RICHMOND van een' wijnstok, die aan de zijde van het venster opgegroeid was, geschreven had, daar het geen Wijnstok, maar een Appelboom was.

Niets kon meer voldoende zijn tot bewijs van de wezenlijke echtheid van het verhaal. Het gedenkschrift

zegt (in 1828) dat 4,000,000 afdrukken van dit Traktaat in negentien onderscheidene talen in omloop waren.

De berigten van Traktaatgenootschappen vermelden vele gevallen, in welke dit traktaatje gezegend is geworden tot bekeering van zielen tot God. Vele zulke berigten werden onmiddellijk ter kennis van den schrijver gebragt, waarvan het laatste, door hem 24 uren voor zijn dood ontvangen zijnde, behelsde dat een predikant, wiens tegenzin tegen Traktaatgenootschappen hem aangespoord had, om de dochter van den landman te kiezen met het oogmerk, om er gebreken in te vinden en die bloot te leggen; maar dat, bij het doorlezen daarvan, hij zoo van de waarheden, daarin vervat, doordrongen werd, dat de pen van beoordeeling hem uit de hand viel, en hij zelf als een ander zegeteeken der Goddelijke genade werd toegebragt.

A 2432299